

BD-docent bodemvruchtbaarheid Ruud Hendriks:

'Communicatie bodem - plant wordt verwaarloosd'

De bodem is het item van de toekomst, vindt docent Ruud Hendriks van de biologisch-dynamische opleiding Warmonderhof. Hij ziet met lede ogen aan dat de bodem steeds meer lijdt onder het produceren van kilo's terwijl de kwaliteit van de gewassen door teelt en verdeling aan voedende waarde en smaak inboet.

Naam

Ruud Hendriks

Geboren

Deventer, 8 december 1959

Woonplaats

Achlum (FR)

Studie

plantenteelt - HBO Plantenteelt 1978-1982
plantenverdeling aan Wageningen Universiteit
1984-1990

Carrière:

medewerker Vereniging voor
Ecologische Landbouw, 1990
docent bodemvruchtbaarheid
en akkerbouw op Warmonderhof, 1991-heden
schoolleider Warmonderhof, 2010-heden

Ruim een jaar geleden hield dr. Aalt Dijkhuizen (WUR) een pleidooi om de intensieve landbouw tot wereldwijde norm te verheffen. Ruud Hendriks kan zich er nog kwaad over maken als hij aan dit betoog terugdenkt. „Ik vond dat zo'n kortzichtige blik van Dijkhuizen. Als alle gronden in de wereld intensief zouden worden beteeld, krijgt de bodem het zo zwaar te verduren dat heel veel grond uit de roulatie raakt. Dat zal nog niet direct voor Nederland met zijn gematigde klimaat gelden, maar bij voorbeeld wel voor de gronden in de tropen. Dat proces kan heel snel gaan.”

Waarin schuilt het gevaar van intensieve landbouw?

„Het gevaar voor de sector is dat we ons te veel laten leiden door in kilo's te denken. Er moet geproduceerd worden, de boer vraagt het maximale van zijn grond. Dat gaat ten koste van de structuur van de bodem en de kwaliteit van de humus loopt terug. Daarmee gaat de kwaliteit van het gewas zowel op het veld als in voeding achteruit. Het gros van de boeren is zich hier wel van bewust, maar de vraag is: wat doe je er aan? Er zijn niet zo heel veel gewassen die én rendabel zijn én bodemverbeterend werken. Granen, vlas, koolzaad en maaigewassen zijn bijvoorbeeld goed voor de bodem: ze zorgen voor een mooie structuur en laten veel organische stof achter. Het nadeel is dat ze minder euro's in het laatje brengen dan groentegewassen en aardappelen. Boeren moeten nu eenmaal intensief produceren om hun investeringen terug te verdienen. Bij jonge boeren geldt ook nog eens dat de erflast druk op de grond legt. Vroeger erfde de oudste zoon de boerderij. Dat was eigenlijk veel beter voor de bodem.”

Wat gaat er mis met het huidige bodemsysteem?

„De draagkracht van het systeem loopt terug. De subtiele communicatie tussen plantenwortels en bodem wordt verwaarloosd. Daardoor verlies je ontzettend veel power die de grond van nature heeft. Een vruchtbare bodem kan zelf heel veel oplossen, maar dan moet je hem wel goed behandelen. Boeren zijn voortdurend aan het corrigeren met gewasbeschermingsmiddelen, bemesting en gps-apparatuur. Technisch is het een enorme uitdaging om elke vierkante meter precies op maat te bemesten, maar ik zie dat meer als het behandelen van een patiënt die telkens een shotje via een infuus nodig

heeft om in leven te blijven. Met dit soort voorbeelden werk ik ook met mijn studenten.”

Wat merkt de consument van het teruglopen van de bodemvruchtbaarheid?

„Er zitten duizenden stoffen en stofjes in een plant die bijdragen aan onze gezondheid, zoals vitamines, mineralen en anti-oxidanten. Die veredelen we er met het huidige productiesysteem allemaal uit. Als je daar geen aandacht aan besteedt, raak je al die voedende stoffen kwijt. Ik denk dat het niet voor niets is dat het Voedingscentrum inmiddels aanraadt 300 gram groenten en fruit per dag te eten in plaats van de gebruikelijke 200 gram. We raken ook een deel van de smaakstoffen kwijt, vooral door veredeling op hoge productie. Tegenwoordig proeft alles zoet, maar waar is de bittere witlof gebleven? Een wortel hoort kruidig te smaken, niet alleen zoet. Een plant met veel smaakstoffen heeft ook veel weerstand- en gezondheidbevorderende stoffen. Voor de plant zelf én voor de consument.”

Is biologische landbouw echt beter voor de bodem dan gangbare landbouw?

„Meestal wel, maar dat hoeft niet. Een gangbare boer die bewust met bodembeheer, teeltmaatregelen, rassenkeuze en bemesting omgaat, kan een beter product telen dan een biologische boer die door veel drijfmest aan te wenden en hoogproductieve rassen te gebruiken voor de kilo's gaat. Daar maak ik mij tegenwoordig meer zorgen over dan voorheen. Een akkerbouwer die vroeger uit economisch perspectief ging omschakelen, was binnen een paar jaar een echte biologische denker. Nu zie je dat biologische boeren veel rationeler zijn: wat levert geld op en hoe kan ik

zo economisch mogelijk produceren binnen de kaders van wat Albert Heijn wil? Een bewust gangbare teler teelt in mijn ogen een product met hoogwaardigere voedings- en inhoudsstoffen dan een biologische teler die voor de kilo's gaat. Wat dat betreft is biologisch niet altijd beter dan gangbaar. Dat zou ik als fervent enthousiasteling voor biologisch liever niet willen zeggen, maar ik wil de realiteit ook benoemen.”

Hoe ziet een gezonde bodem er uit?

„Je moet de levendigheid van de grond in stand houden. De werkbasis, zoals wij met een biologisch-dynamische insteek naar de bodem kijken, is mineralen-plant-dier-mens. In de biologische landbouw zit een zeer levendige populatie organismen in de bodem, zoals bacteriën, schimmels en aaltjes. Een gangbare akkerbouwer is bang voor ieder aaltje in zijn grond. Maar een bodem zonder aaltjes is juist doodziek. Aaltjes eten bacteriën, dus ook ziekteverwekkende bacteriën. Het evenwicht in de grond is subtiel, dat is het spannende. Ik ben daarom geen voorstander van zwaar bemesten en al helemaal niet van kunstmest. Kunstmest vernaggelt de grond. Waarom zou je niet meer gebruik maken van de natuurlijke communicatie tussen bodem en plant en daardoor minder mest met een hogere efficiëntie benutten?”

U bent docent bodemvruchtbaarheid op Warmonderhof. Hoe probeert u uw visie over de bodem over te brengen op de studenten?

„Bodemvruchtbaarheid is een ouderwets woord, maar het geeft wel de essentie weer. De bodem is een collega met wie je aan het werk bent en die je moet leren kennen. Bij een collega kijk je wat hij wel en niet aan kan. Als je voortdurend iets van hem vraagt wat te zwaar voor hem is, kan hij burn-out raken. Zo is het ook met de bodem. Ik probeer mijn studenten die processen bij te brengen die zich in de bodem afspeelen. Wat doet de plant, wat doet het bodemleven? Maar ik leer ze ook getalsmatig te werken door te rekenen met meststoffen, bodemanalyses en een mineralenbalans. Ik mag graag een bord vol kalken met relaties en processen in de bodem. Dat zijn er zo veel, dat je het telkens weer moet zien om het tot een levende voorstelling te krijgen. Het gaat om de bewustwording dat je de bodem moet leren kennen om te weten hoe je met hem om moet gaan.” ■